

IV.

Az avantgárd irodalmából

- 344 *Apollinaire*
- 354 *Marinetti*
- 357 *Majakovszkij*
- 358 *Éluard*
- 359 *Tzara*
- 359 *Breton*
- 361 *T. S. Eliot*
- 362 *Kassák Lajos*

GUILLAUME APOLLINAIRE

(1880–1918)

Kikericsek

Most mérget hajt a rét s virágzik késő őszig
Legelget a tehén
S lassan megmérgeződik
Kikericsek virítnak kékek és lilák
Álmos szemed olyan mint itt ez a virág
Mint szirmuk fodra kéklő s kék akár ez ősz itt
S szemedtől életem lassan megmérgeződik

Egy farka kisdíák a rétre fut s rivall
Lebernyegük röpül és zeng a harmonikadal
Letépi a virágot mely anya s leány is
És színe mint szemhéjadé s oly félve rebben már is
Mint rebben a virág ha szélben térdepel

A csordás csöndesen halk hangon énekel
Míg bög a sok tehén s elhagyja gőzölögve
E halnikészülő nagy rétet mindörökre

1902

(Radnóti Miklós fordítása)

Búcsú

Letéptem ezt a hangszálat
Már tudhatod az ősz halott
E földön többé sose látlak
Ó idő szaga hangszálat
És várlak téged tudhatod

1903

(Vas István fordítása)

A Mirabeau-híd

A Mirabeau-híd alatt fut a Szajna
S szerelmeink
Emléke mért zavar ma
Mi volt az öröm ráadás a jajra

Jöjj el éj az óra verjen
Száll az idő itthaggy engem

Kéz kézben nézz szemembe s közbe tudnám
Hogy karjaink
Hídja alatt a hullám
Fut az örök tekinteteket únván

Jöjj el éj az óra verjen
Száll az idő itthaggy engem

Mint ez a víz elfolyó messzeség lett
A szerelem
Milyen lassú az élet
S milyen erőszakosak a remények

Jöjj el éj az óra verjen
Száll az idő itthaggy engem

Jön napra nap új év válik tavalyra
Nincs ami a
Szerelmet visszacsalja
A Mirabeau-híd alatt fut a Szajna

Jöjj el éj az óra verjen
Száll az idő itthaggy engem

1912

(*Vas István fordítása*)

A Mirabeau-híd

Fut a Mirabeau-híd alatt a Szajna
S szerelmeink
Mért jut eszembe az ma
Nem jött öröm nekünk csak jajra-bajra

Jövel éjjel óra kondulj
Minden elmegy Minden elmúl

Nézzünk még össze kéz-kézben ahogy kell
Míg karjaink
Hídja alatt közönnyel
Szalad a víz a kinnal és a könnyel

Jövel éjjel óra kondulj
Minden elmegy Minden elmúl

Szalad a szerelem mint lent a gyors hab
A szerelem
Az életünk beh lassabb
S a remény bennünk beh erőszakosabb

Jövel éjjel óra kondulj
Minden elmegy Minden elmúl

Száll hét a hétre és száll nap a napra
Nincs mi időt
S szerelmet visszahozna
Fut a Mirabeau-híd alatt a Szajna

Jövel éjjel óra kondulj
Minden elmegy Minden elmúl
(Illyés Gyula fordítása)

A Mirabeau-híd

A Mirabeau-híd alatt fut a Szajna
S szerelmeink
Emlékük mit akar ma
Az öröm nem jött soha csak a jajra

Jöjj éj verj óra lassan
Az idő megy én maradtam

Ne mozdulj szemközt kéz a kézbe várj csak
Míg a karunk
Hídja alatt a fáradt
Örök tekintet habverése árad

Jöjj éj verj óra lassan
Az idő megy én maradtam

Fut a szerelem mint vize a mélynek
Fut el a vágy
Mily lassú az élet
S milyen hevesen kínoz a remény meg

Jöjj éj verj óra lassan
Az idő megy én maradtam

Tűnnek a hetek tűnik nap a napra
Vissza se múlt
Nem tér se csók az ajkra
A Mirabeau-híd alatt fut a Szajna

Jöjj éj verj óra lassan
Az idő megy én maradtam
(Rónay György fordítása)

Égöv

Végül is únod a régi világot csupa rom

Ó pásztorlány Eiffel-torony a hidak nyája béget e hajnalon

Görög és római ókorban éltél s ebből elég ma néked

A gépkocsik is ódonak zörögve futnak itt elébed
Csupán a vallás az maradt csak máig új s el nem avúl soha
S oly egyszerű akár a repülők terén a gépek csarnoka

Európában csak te nem vagy antik ó kereszténység s hiába
A legmodernebb európai te vagy X. Pius pápa
S téged akit az ablakok figyelnek visszatart a szégyen hogy bemenj
Ma reggel egy templomba csöndesen s ott gyónni térdepelj
Katalógust prospektust olvasol s plakátokat mind hangosan dalolnak itt
Ímé a költészet ma reggel és prózának vedd az árusok hírlapjait
És itt a sok füzet mind bűnügyi kalanddal van teli 25 centime-ért
Nagy emberek arcképe bong s ezer cím döngicsél
Egy szép utcát láttam ép ma reggel de nevét már elfeledtem én
Új volt a fényben fényes és kürtként harsant felém
Igazgatók s munkások sora s a sok szép gyors- és gépírólány
Hétfő reggeltől szombat estig négyszer is naponta erre jár
Háromszor bűg fel reggel itt a vad szirénahang
Déltájban meg csaholni kezd egy megdühödt harang
A sok-sok hirdetmény a tarka táblák és egy foltos
Vad cégér a falon papagájmódra jajgat és rikoltoz
Oly bájos utca ez műhely van benne s gyár is
A Rue Aumont-Thiéville és az Avenue des Ternes között ringatja rejti Páris
Ímé az ifjú utca és te nem vagy más csak egy fiúcska még
Anyád öltöztet és ruhád fehér és égi kék
Nagyon jámbor vagy és legrégebb pajtásod René Dalize is már imákat áhít
S nem vágytok mást csupán a Szentegyház csodáit
Kilenc óra a gáz tompítva kéken ég a hálótermen át kisurrantok ti ketten
És a kollégium kis templomában térdepeltek hajnalig meredten

Míg az imádandó ametiszt¹ mélység forog tündökölve
Krisztus dicsfénye az s forog lobogva mindörökre
Liliom ő lelkünkben ápolt hófehér
És rőthaju fáklya melyet nem fojthat el a szél
Ez a fájdalmas szív hamvaspiros és sápatag fia
Ez a csodás imákat bőven termő égi fa
Ez az öröklét és a becsület kettős bitója itt
Ez a hatágú csillag égi sápadt
Ez az Isten ki meghal pénteken s feltámad majd vasárnap
Ez a Krisztus ki égbe száll ahogy pilóta még soha
A világ magassági versenyének ő a bajnoka

Örök pupilla Krisztus

A századok húsz pillantása érti őrzni már
S madárrá változik e század és akárcsak Jézus égre száll
Az ördög had fejét fölkapva most a bugyrok ből utána bámul
S azt mondja hogy Simon mágus² majmolja Júdeából
Ha széllel száll kiáltják szélhámos semmi más
S a fényes lebbenő körül tündéri surrogás
Thianai Apollonius³ Ikáros Énok⁴ Éliás⁵
Lebegnek ott az első gép körül s mind csupa csillogás
El-elszakadnak tőle néha hogy szabadon szálljanak kiket röpít az Oltáriszentség
A papok akik szállnak már örökké hogy a szent ostyát emeljék
A repülőgép végül is anélkül hogy bevonná szárnyait leszáll
És akkor megtelik az ég egy fecskeraj jön millió madár
Suhogva száll a sok bagoly holló és sólyom s íme ringó
Csapat jön Afrikából maragu íbisz és flamingó
S a költők és mesélők ünnepelte Roc-madár⁶ is erre szárnyal
Leszáll karmában Ádám nagy fejével az első koponyával
A láthatár szélén a sas kiáltozik ri
S Amerikából jó a sok kicsiny kolibri
Kínából pihik⁷ jöttek ép most karcsu mind s törékeny
Egy szárnyuk van csak s párosan röpködnek fenn az égen
És itt a jó galamb szeplőtlen lélek hófehér
Akit a lantmadár s nagypettyű pávahad kísér
A fönix ez a máglya mely saját magát szüli és újra támad
Tűzforró hamujával most egy percre elborítja itt a tájat
A szép szirének is otthagyják már a vad tengerszorost

¹ Ametiszt: féldrágakő, a kvarc ibolyaszínű változata.

² Simon mágus: varázsló, a *Bibliában* is szerepel: Péter apostoltól meg akarta vásárolni a csodatevő erőt.

³ Thianai Apollonius: filozófus az 1. század végén. Csodatevőnek tartották, és mint Krisztus pogány ellenképét magasztalták.

⁴ Ikáros Énok: a *Biblia* szerint 365 éves korában Isten magához emelte az égbe.

⁵ Éliás: Illés próféta; az Úr tüzes szekeren ragadta magához az égbe.

⁶ Roc-madár: az *Ezeregyéjszaka* mitikus madara.

⁷ Pihik: mesebeli egyszárnyú madár, mely párosával röpköd – jobb oldalon a hím, bal oldalon a nőstény.

És mind a hárman erre szállnak csábosan dalolva most
S a fönix a sasok s a kínai pihimadárraj
Pajtáskodnak ott fön mindannyian a szálló gépmadárral

Most Párisban jársz s magánosan lépdelsz a vad tömegben
Az autóbuszok csodája görg eléd s bögg egyre vészesebben
És elszorítja torkod a csodás szerelmet féltő félelem
Mintha többé már soha nem szeretne senkisémm
Ha a régmúlt időkben élsz már szerzetes vagy s őriz egy kolostor
S ti mind pirultok hogyha egy imát rebegtek s félték a gonosztól
Kigúnyolod magad s a nevetésed mint Pokol tüze úgy pattog szerte itt
E nevetés szikrái csillantják fel életed tavát s mélységeit
Bizony homályos múzeumban függő kép ez
S hogy közelebről megnézd néha odalépdelsz

Párisban jársz ma és az asszonyok hada csapzott a vértől ó ne is emlékezz
Így történt míg a szépség ép lealkonyult és elfeledni ezt is ép elég lesz
Dicsfényes lángoló kövekbe fagyva szép Miasszonyunk rámnézett Chartres-ban
S Szent Szíved vére fön a Montmartre-on elöntött míg a hajlékodbán álltam
A boldogító szókra vágyom én s beteg vagyok már régen
Egy szerelemtől szenvedek s szégyenlem gyöngeségem
És fogvatart a kép álmatlan élsz miatta s folytonos settengő félelemben
Kísér e kép de néha mégis messze lebben

Most forró parton ülsz előttd a Földközi-tenger
Egész évben virágzó citromfák árnyéka rejt el
Barátaiddal kószálsz alattad leng a bárka
Egyik Mentonba tér haza egy majd Nizzába s kettő Turbiába
Irtózva nézzük látszanak a víz poliptól nyüzsgő mélyei
S halak úszkálnak lágy moszat között s Megváltó jelképei

Kis fogadó kertjében üldögélsz most Prága mellett
Egy rózsaszál az asztalon úgy érzed rólad minden bú lepergett
S míg félig készen hever itt előttd amit írsz a próza
Csak nézed egy kicsiny bogárt hogy altat ép szívéen a rózsa
Döbbsenten látod Szent Vid⁸ ó agátjain az arcod pontos mását
Sosem felejtéd már e nap halálos mély szomorúságát
Lázárhoz vagy hasonló itt kit meggyötört a nap
A nagy zsidónegyed órái mind ellenkező irányba forganak⁹
S hátrálsz te is az életedbe vissza lassan s andalogva
Fülelsz a mély kocsmák ölen zengő cseh dallamokra
Ha mégis ép fölfelé a Hradzsín¹⁰ útjain s az alkonyat kilobban

⁸ Szent Vid: Szent Vitus; a prágai Szent Vitus-székesegyház és annak védőszentje.

⁹ A prágai gótikus zsinagóga órájának mutatói a zsidó írás szerint visszafelé járnak.

¹⁰ Hradzsín: Prága várának, a várkerületnek a neve.

Ímé Marseille-ban vagy körötted zöld görögdinnyék halomban

Ímé Coblenzban vagy az Óriáshoz címzett szállodában

Ímé Rómában ülsz fölötted egy japáni naspolyafa ága

Ímé most Amsterdamban vagy egy lánnyal akit szépnek látsz pedig szegényke csúnya
Egy leydeni diákkal kell majd összeházasodnia s előre únja
Latinul bérelnek szobákat ott Cubicula locanda¹¹
Már három napja éltem ott mikor Goudába mentem én emlékszem három napra
Párisban állsz a vizsgálóbíró előtt
Letartóztatnak s elvezetnek ím mint egy gonosztevőt

Oly sokféle utaztál fájdalom s öröm kísért falukon városokon át
Mielőtt észrevetted volna vad korod s a rettentő hazugságok sorát
Húsz és harminc éves korodban szerelemtől szenvedtél ziláltan
Úgy éltem mint egy eszelős időmet elprédáltam
Nem merek jobb kezemre nézni már és minden pillanatban csak zokognék
Teérted és miattam kit szeretsz és mindazért mi rémit s bennem hánytorog még
E megriadt kivándorlókat nézed itt szemükből könny pereg
Istenben bíznak ők s imát motyognak míg az asszonyok mellét szopják az éhes kisdedek
Nehéz szaguk betölti a Gare Saint-Lazare¹² nagy várótermeit
Mint a háromkirályok bíznak csillagukban s mindenük e hit
Remélik hogy sok pénzt keresnek majd ó kába terv Argentínában
S vagyonnal térnek majd haza a vágott óhazába
Vörös dunnát vonszol magával egy család ahogy ti is vizitek szívetek
E dunna éppen oly valószínűtlen mint az álmaink
S a bús kivándorlók közül néhányan végül itt maradnak
A Rue des Rosiers vagy a Rue des Écouffes¹³ szűk odvain szerényen megtapadnak
És gyakran látom este őket levegőzni kint a házak mellett
Mint a sakkasztal bábui csak néha lépnek egy-egyét
Sok köztük a zsidó az asszonyok parókát hordanak
Kis boltok nyirkos mélyén ülnek vérszegényen s hallgatag

Megállsz egy alja bár előtt egy pult előtt mit síkos lé mocsok véd
A szerencsétlenek között megiszol két sou-ért egy gyatra kávé

Egy vendéglőben nézel este szét

E nők nem rosszak itt de mindegyiknek súlyos gond a lét
Így hát mind még a legcsúnyább is gyötri kedvesét
Egy rendőr lánya ő a messzi Jersey-ből

¹¹ Ejtse: kubikula lokanda; kiadó szobák.

¹² Ejtse: gár szenlazár; Párizs egyik pályaudvara.

¹³ Ejtse: rü dérozie, rü dézekuf; a párizsi zsidónegyed jellegzetes utcái.

Kezén amit nem láttam még sosem kérges repedt bőr
Hasán a forradás oly végtelen nagy szájalomra indít

Most egy borzalmasan mosolygó lányhoz hajlok s megalázom szájamat

Egyedül vagy közelg a reggel
A tejesek kannája kondul már az utcán

Az éjjel búcsút int akár egy szép Metíva¹⁴
Ez Ferdine a hamis vagy tán Lea ki néz utánad ríva

És úgy iszod akár az életed e lángoló szesz te
Akár a pálinkát iszod az életed te

Gyalog akarsz ma hazatérni még Auteuil felé
Hogy végül is aludni térj oceániai s guineai bálványaid közé
Egy másik hit s másféle forma Krisztusai ők
Alacsonyrendű Krisztusok homályos hitre térítőik

Ég veled Ég veled

Véresnyaku nap

1912

(Radnóti Miklós fordítása)

Egy szép vörösesszőkéhez

Ímé ember vagyok megfontolt és okos
Már ismerem az életet s halált mindazt mit ismerhet ki élt
Kit fájdalom gyötört s emelt öröm szerelmi szenvedély
Ki elhitte már eszméit néha-néha
Sok nyelvet ismert és mindenfelé
Sok tájon át utazgatott
Járt háborúban s látta a Gyalogság és Tüzérség harcait
Fejsebet kapott meglékeltek míg kloroformtól részegen aludt
S a szörnyű küzdelemben elvesztette legjobb társait
Mindazt tudom az újról s régiről amit ezekről így egy ember egymagában tudhat
És anélkül hogy feldúlna ma ez a közöttünk
S értünk zajló harc barátaim
Elítélem a hagyomány s a lelemény e hosszú vad vitáját
A Kaland s a Rend pörpatvarát

¹⁴ Metíva: mesztic, félvér nő.

Ti akiknek a szája Isten szájához hasonló
E száj maga a rend
Legyetek elnézők ha minket összemértek
Azokkal akik ápolják és folytatják e rendet
Mi a kalandot kergetjük mindenfelé

Nem ellenetek harcolunk mi
Csak az óriási s furcsa birtokokra vágyunk
Ahol a virágzó rejtelem hajlong felénk
Új tüzek lobognak ott s eleddig nem látott színek
Ezernyi súlytalan lebegő látomás
S ezekből kell valóságot teremtenünk

Fel akarjuk kutatni a jóság tájait hatalmas ország s minden hallgat ott
Ímé az idő is amit kergetni s visszacsalni éppen úgy lehet
Irgalmazatok nekünk mi folyton a jövő s a végtelen határain
Harcolunk az emberek helyett
Irgalom tévedéseinkért a bűneinkért irgalom

Ímé megjő a nyár e perzselő vad három hónap
S mint a tavasz halott immár az ifjúságom
Az izzó Értelem évadja ez ó lángoló Nap

S én vágyom
Lesem a formát édes és előkelő
Az értelem csábítgat véle hogy kövessem
Mint mágnes a vasat magához von ma engem
Jön és a haja lebben
Csodás vörösseszőke nő

Haja arany mi lenne más
Szép hosszantartó villanás
Vagy láng mely lobot vet kevélyen
A rózsán hogyha hervad épen

Nevessetek hát rajtam emberek
Mindenhol mind nevessetek de főképen ti itt
Mert annyi mindent nem merek elmondani ma néktek
S nem hallgatnátok meg ha tán elmondanám ma néktek
Ó irgalmazatok nekem

1918

(Radnóti Miklós fordítása)

A megsebzett galamb és a szökőkút

Látom megkínzott arcotok
Csodás virágzó szátok
MAREYE MARIE
ANETTE LORIE
MIA s te szőke YETTE
hol vagytok
ó ifju jaj lányok
DE
itt e
jajgató
szökőkút mellett
ez a galamb is riva repked

Ó és féle szökello emlék? Hol van Raynal Billy Dalize
A sok barát aki még nemrég szájamban régi méla íz
Velem volt harcol messzi már szájamban régi méla íz
S a vízből haldokló sugar s hol van most Crennitz merre jár
Álmos szemük pillant rém s hol van most Crennitz merre jár
Hol van Braque s Max Jacob a hi Mindannyian holtak talán
S Derain a hajnalszín szemü Emlékekkel telt meg im a felken
sír a szökőkút is selettem

HARCOLNI MENTEK ŐK MINDEN HIÁBA S MOST FÖNN CSATÁZNAK ÉSZAKON
Az éj lehull Ó vérző tenger
Leander burjánzik vadon a kertekben körül harcok virága

1914

(Radnóti Miklós fordítása)

FILIPPO TOMMASO MARINETTI

(1876–1944)

A futurizmus megalapítása és kiáltványa

(Részlet)

1. A veszély szeretetét, az erőre és merészségre való törekvést akarjuk megénekelni.
2. A bátorság, a vakmerőség, a lázadás lesznek költészetünk lényeges elemei.
3. Az irodalom mindmáig a megfontolt mozdulatlanságot, a révületet és az álmot magasztalta. Mi a kihívó mozgást, a lázas álmatlanságot, a futólépést, a halálugrást, a pofont és az ökölcsapást magasztaljuk.
4. Megállapítjuk, hogy a világ nagyszerűsége új szépséggel gazdagodott: a sebesség szépségével. Egy versenyautó, kirobbanó lélegzetű kígyókhöz hasonlatos vastag csövekkel díszített motorházával ... egy bömbölő autó, mely úgy száguld, mint a kartács, szebb, mint a Szamothrakéi Győzelem [szobra].
5. Azt az embert akarjuk dicsőíteni, aki a kormánykereket tartja, melynek képzelt rúdja átéri a Földet, rohanó futásban, földi pályájának körein.
6. Kell, hogy a költő hévvel, nagyvonalúsággal és teljesen adja oda magát, hogy a leglényesebb elemek lelkesítő hevét növelje.
7. Nincs másban szépség, csak a küzdelemben. Egy mű sem lehet igazi alkotás, ha nincs támadó jellege. A költészetet úgy kell felfogni, mint heves támadást ismeretlen erők ellen, hogy azután az ember előtt megadásra lehessen kényszeríteni őket.
8. A századok legkiemelkedőbb csúcán állunk! ... Miért kellene hátra néznünk, ha ki akarjuk tární a Lehetetlen rejtelmes kapuit? Tegnap meghalt az Idő és a Tér. Már a teljességben élünk, miután megteremtettük az örök, mindenütt jelenlevő sebességet.
9. A háborút akarjuk dicsőíteni – a világ egyetlen megtisztítóját –, a militarizmust, a patriotizmust, a felszabadultak destruktív magatartását, azokat a szép elveket, melyekért meghal az ember, és a nő megvetését.
10. Le akarjuk rombolni a múzeumokat, a könyvtárakat, az akadémiák minden fajtáját, és harcolni akarunk az erkölcsösködés, a nőmozgalom és minden megalkuvó vagy hasznos hitványság ellen.
11. Meg fogjuk énekelni a munkától, örömtől, vagy a lendülettől felkavart nagy tömegeket: megénekeljük a forradalmak sokszínű és sokhangú áradatait a modern világvárosokban; megénekeljük a fegyvergyárak és vad villamos holdaktól megvilágított hajógyárak vibráló éjszakai tüzét; a mozgó állomásokat, melyek füstölgő kígyókat nyelnek el; a csavart füstjűk szálán felhőkre függesztett műhelyeket; a hidakat, melyek mint óriási tornászok kapaszkodnak át a folyókon s késpengeként villognak a napfényben; a kalandos gőzhajókat, melyek a látóhatárt kémlelik, a széleskeblű lokomotívokat, melyek mint hatalmas, csövekkel kantározott fémlovak toporzékolnak a síneken, és sikló szállását a repülőgépeknek, melyek légcsavara zászlóként csattog a szélben, s úgy tapsol, mint a lelkes tömeg. Olaszországból repítjük világgá a felforgató és gyújtogató erőszakosságnak ezt a kiáltványát, mellyel ma megalapítjuk a *Futurizmust*, mert meg akarjuk szabadítani ezt az országot a professzorok, régészek, idegenvezetők és antikváriusok bűzös rákfenéjétől. Itália már hosszú ideje az ócskaságok piaca. Meg akarjuk szabadítani őt a múzeumoktól, melyek mint megszámlálhatatlan temető, befedik az egész országot.

1909

(Szabó György fordítása)

Óda a verseny-automobilhoz

Te egy acél-faj szilaj istene,
nagy messzeségtől részeg Autó,
ki réműlten zörömbölsz és vicsorogva harapod a zablád!

Hámor-szemű, iszonyú, japáni isten,
te lángon és olajon élő,
te messze csillagokért égő,
feloldom ördögös, töfötölő szived
és óriás pneumatikod, hogy táncolja,
újjong a nagyvilág fehérítő utjain.
És meglazítom érc-fékjeid, robogj,
Robbanj ki részegen a szabadító Végtelenbe!...

Ökröndöző és ugató lármádra...
nézd, az alkonyuló Nap és nekilendül,
véres lihegéssel futni kezd
a szemhatár peremén...
Ott lenn üget az erdő mélyein... nézd!

Hajrá, jó démon, tiéd vagyok egészen... vigyél,
süket a föld, a nesz hiába rezzen,
vak az égbolt, csillag hiába lobban,
sarkantyúzom a lázam és a vágyam,
karddal verem érc-paripámnak orrát!...
És minden pillanatban hátrahajlok,
Hogy érezzem – a tarkóm beleborzong –
a szél pihés, hízelgő simítását.

Kecsegtető, varázsos messze karok!...
Ó szél, ez a te mohó lihegésed
megmérhetetlen Végtelen, mely elnyelsz!...
Ah! Ah! ... fekete malmok bicegve sietnek,
mint hogyha futnának utánam hártya-szárnyaikkal
hatalmas lábakon...

Ott a Hegyek, most az utamra dobják
szendergő frissességük köpenyét.
Ott! Ott! nézd ... annál a baljós fordulónál!...

Hegyek, ó szörnyü Állatok, ó Mammutok,
Kik lomhán totyogtok, görbítve iszonyú hátatok,
már túlhaladtalak titeket ... a semmibe rogytok,
a köd zavarába! ... És alig-alig
hallom a döngést, a buta zöngést,
mérőföldlépő csizmátok messzi zuhogását!...

Azúrköpenyes, friss, messze hegyek!...
Holdfénybe derengő drága folyók!...
Homályos lankák! Az őrült szörny rohan
és elhagy benneteket is... Csillagok, én Csillagaim,
halljátok a futását, a durva zugását,
acéltüdeje örökös pöfögését?
Én állom a versenyt ... ti Véletek, én Csillagaim!...
Gyorsabban!... még gyorsabban!... előre! hajrá!...
Lazítsd a féket!... Nem bírod?... Törd le! ...
Hadd zúgjon a motor, vágasson a gépem!

Hurráh! A mocskos földet elhagyom!...
Szabad vagyok, az ürbe röpködök,
az ég arany ágán,
a Csillagok szikrázó végtelenjén.

1912

(Kosztolányi Dezső fordítása)

Pofon ütjük a közízlést

A mi Új Első Váratlanunk olvasóinak.

Csupán mi vagyunk Korunk arca. A kor kürtje harsonázik általunk a szó művészetében.

A múlt szűk. Az Akadémia és Puskin érthetetlen hieroglifák.

Puskint, Dosztojevszkijt, Tolsztojt ésatöbbit ki kell dobni a Jelenkor Gőzhajójából.

Aki nem felejt el első szerelmét, az nem ismeri fel az utolsót. És ki az a hiszékeny, aki utolsó Szerelmét átváltoztatná Balmont parfümös szajhájává? Ez tükrözné a mai nap merész lelkét? És ki az a gyáva, aki ne merné lerántani a papírvértet a harcos Brjuszov fekete frakkjáról? Vagy tán ismeretlen szépségek hajnalfénye ragyog rajta?

Mossák meg kezüket, ha hozzáérnek a töméntelen sok Leonyid Andrejev által összekotyvasztott, mocskos könyv-váladékhoz.

Mindezeknek a Kuprinoknak, Blokoknak, Szologuboknak, Remizovoknak, Avercsenkóknak, Csornijoknak, Kuzminoknak, Bunyinoknak ésatöbbinek, ésatöbbinek csupán folyóparti nyaraló kell. Ilyen jutalmat szán a sors a mesterembereknek.

Mi a felhőkarcólók magasságából pillantunk le hitványságukra! ... Megparancsoljuk, hogy tiszteljék a költők jogait:

1. A szótárgyarapítást egész terjedelmében – önkényes és képzett szavakkal (szóújítás),
2. az előttünk létezett nyelv iránti végtelen gyűlöletet,
3. azt, hogy irtózáttal háirtsuk el büszke homlokunkról a garasos dicsőség Önök által fűrdővesszőkből font Koszorúját,
4. azt, hogy mi a szó szirtfokán álljunk a fütty és harag tengerének közepette.

És ha egyelőre még a mi írásainkban is ott maradtak az Önök „Józan eszének” mocskos bélyegei, mégis elsőként vibrálnak felettünk az Önértékű (Öneredetű) Új Szó Eljövendő Szépségének Villámfényei.

Burljuk, Krucsonih, Majakovszkij, Hlebnjиков

1912

(Radó György fordítása)

VLAGYIMIR MAJAKOVSZKIJ

(1893–1930)

Az író-testvérek

Nem arra születtem, belátom,
hogy a Brisztolban üldögéljek
s ott egész nap csak teákon
s vers-hazugságon éljek.
A poharakat lesöpröm
s asztalra ugrok nyomban.
Idehallgassatok,
atyámfiak az irodalomban!

Ti csak itt lopjátok a napot,
a firkálástól kiköpött bársonyzekétek.
Szemetek a teáspohárba réved –
majd felnéztek, ha lesöpört üvegcserep csörömpöl,
s fületek is előbukkan a göndör kóc-özönből.

Kedveseim,
a falhoz,
a tapétához
tapadtok,
de köztetek arra ki termett,
hogy a szavakkal párbajt vívjon?
Tudjátok-e, hogy
ha nem írt verset:
rabolt
és fosztogatott François Villon?

És ti, akik
egy zsebkés láttára megriadtok,
azt hiszitek, hogy egy ragyogó kor
szépségének őrei vagytok?
Miről is írhattok ti
manapság?
Tollat ragadnotok vétek.
Hiszen egy ügyvéd élete is
százszorta érdekesebb, mint a tiétek.

Költő urak, kiket
égi ihlet hat át,
dalotok
ilyen maszlagtól csöpög:
apródok,
szerelem,
paloták, mikre illatát
orgona hinti.
Ha az alkotók olyanok, mint ti:
akkor én minden művészetre köpök.

Inkább szatócsboltot nyitok.
A tőzsdére megyek:
zsebemet bankókkal tömik ott.
Az utcán fogok csavarogni kiverten:
elnyúlok egy kocsmá-sarokban
s részegen dalokban röhögöm ki lelkem.

Hajbogllyátokon át
vajon megérezitek-é öklöm csapását?
Egy gondolat motoszkál boglyas fejetekben:
„Fésülködni? Minek?
Rövid időre megfésülködni: számárság,
örökké pedig
jólfésülten járnai
lehetetlen.”

1917

(Képes Géza fordítása)

PAUL ÉLUARD

(1895–1952)

A föld oly kék...

A föld oly kék mint egy narancs
Nincs tévedés a szavak nem hazudnak
Nem engednek dalolni többé
A csókoknak kell megegyezniük
A bolondoknak a szerelemmel
Az ő jegygyűrű-szája
Minden titok minden mosoly
S megbocsájtás milyen ruhája kell
Hogy meztelennek lássuk őt.

Zölden virítanak a darazsak
Ablakok gyöngysorát
Fúzi nyaka köré a hajnal
Szárnyak földik a lombokat
Tiéd a napfény minden gyönyöre
Minden napsütés a földön
Szépséged útjain.

1929

(Somlyó György fordítása)

TRISTAN TZARA

(1896–1964)

Guillaume Apollinaire halála

semmit sem tudunk
semmit sem tudtunk a fájdalomról
a hideg keserű évada
hosszú árkokat vájt izmaikba
inkább a győzelem örömét szerette volna
bölcsek a csendes csüggedés előtt   ketrecben
képtelenül bármi cselekvésre
ha a hó fölfelé hullana
ha fölkapaszkodna hozzánk éjjel a nap
hogy minket melegítsen
és a fák lógnának koronájukkal
– egy-egy könnycsepp –
ha köztünk lennének a madarak hogy megcsodálják
magukat a nyugodt tóban fejünk fölött
ÉRTHETŐVÉ VÁLNA
a halál szép hosszú utazás volna
s a szerkezetek és csontok húsának határtalan vakációja
(Parancs János fordítása)

ANDRÉ BRETON

(1896–1966)

A szabad társulás

Asszonyom haja rőzsetűz
Gondolatai forró villámok
Alakja homokóra
Asszonyom alakja tigrisfogak közé került vidra
Asszonyom szája a végső nagyságrendű csillagok kokárdája és bokrétája
Fogak fehér földön fehéregerek nyomai
Nyelve ámbra és dörzsölt üveg
Asszonyom neve törrel átszúrt ostya
Nyelve szemnyitó-hunyó baba
Nyelve hihetetlen kő
Asszonyom szempillái gyerek-írás rúdjai
Szemöldöke fecskéfészek szegélye
Asszonyom halántéka melegház tetőcserepe

És ablaküvegen pára
Asszonyom válla pezsgő
És delfinfejű forrás a tükör alatt
Asszonyom csuklója gyufaszál
Asszonyom ujjá véletlenség és kőr ász
Ujja learatott széna
Asszonyom hónalja menyét és bükkmakk
Szent Iván éjén
Fagyalbokor és csigahéj
Karja tengerhab és gát
És gabonának s malomnak keveréke
Asszonyom comba rakéta
Mozgása óraszerkezet és kétségbeesés
Asszonyom bokája bodzabél
Asszonyom lába iniciálé
Lába kulcsköteg és részeg hajóácsok
Asszonyom nyaka hántolatlan árpa
Asszonyom torka aranyvölgy
És zuhatag ágyába találka
Keble éj
Asszonyom keble tengeri vakond túrása
Asszonyom keble rubin szakadék
Keble harmatos rózsa rémképe
Asszonyom hasa a napok-éjek kitárt legyezője
Hasa óriási köröm
Asszonyom háta fölfelé menekülő madár
Háta kéneső
Háta sugár
Tarkója görgő szikla és áztatott kréta
És pohár hullása melyből ittak éppen
Asszonyom csipője hajócska
Csipője ragyogás és nyílvesztő tolla
És fehér páva tollainak szára
Rejtett ringással
Asszonyom tompora homokkő és cement
Asszonyom tompora hattyú háta
Asszonyom tompora tavasz
Öle gladiolusz
Asszonyom öle csomagolnivaló és csőrösemflős
Asszonyom öle moszat és ódon cukorkák
Asszonyom öle tükör
Asszonyom szeme csupa könny
Szeme ibolyaszínű falitábla és mágnestű
Asszonyom szeme szavanna
Asszonyom szeme víz fegyházi ital
Asszonyom szeme folyton fejsze alatti fa
Szeme vízszintes lég- és föld- és tűzszintes

1931

(Weöres Sándor fordítása)

THOMAS STEARNS ELIOT

(1888–1965)

A háromkirályok utazása

„Hideg volt odamenet,
Épp legrosszabb része az évnek
Az útra, s ilyen hosszú útra:
Metsző a szél, az utakat elmosta az ár
A nagy télvíz idején.”
S a tevék feltörve, lesántulva, csökönnyösen
Az olvadó hóba feküdtek.
Volt, mikor visszakivántuk
A nyári palotákat a dombokon, a függőkerteket
S a sörbethozó, selymes lányokat.
Itt meg a káromkodó, zúgolódó tevehajcsárok,
Akkik megszöktek, mert kellett nekik a szesz meg a nő,
S a kihúnyó tábortüzek, a hiányzó sátrak,
S a mogorva várak, az ellenségek városok,
S a mocskos falvak, ahol az ember bőrit is lenyúzzák.
Nehéz volt odamenet.
Végül inkább egész éjszaka utaztunk,
Sebtiben szundikálva,
S a fülünkbe dúdoltak a hangok, szólván,
Hogy mindez csak őrület.

Aztán hajnalra leértünk egy enyhe völgybe,
Párás volt, a hóövezet alatt, növényektől illatozó;
Folyó rohant benne s egy vízialom verte a sötétet,
S három fa nyúlt az alacsony égbe,
S egy öreg, fehér ló ügetett el a mezőn.

Aztán egy kocsmához értünk, szőlőlevelek a fejgerenda fölött,
Nytított ajtókat előtt hat kéz vetett kockát ezüst pénzdarabokért,
S lábak rugdosták az üres borostömlőket.
De útbaigazítást nem kaptunk, haladtunk hát tovább
S megérkeztünk este, egy perccel se hamarabb
Találtunk arra a helyre: mondhatni, kielégítő volt.

Mindez régen volt, emlékszem én,
És megtenném újra, de vegyétek észbe
Ezt vegyétek észbe
Ezt: miért vezettek végig ezen úton,
Születésért vagy Halálért? Volt Születés, igaz,
Bizonyítékot kaptunk rá, s nem kétes, láttam születést, halált,

De azt hittem, különböznek egymástól; ez a Születés
Kemény és keserű haldoklás volt nekünk, olyan volt
mint a Halál, a mi halálunk.
Visszatértünk székhelyünkre, ezekbe a Királyságokba,
De itt nincs többé nyugtunk, a régi függelében,
Köröttünk idegen nép csüng istenein.
Másféle halálnak örülnék.

1927

(Vas István fordítása)

KASSÁK LAJOS

(1887–1967)

Mesteremberek

Mi nem vagyunk tudósok, se méla, aranyszájú papok
és hősök sem vagyunk, kiket vad csinadratta kísért a csatába
s akik most ájultan hevernek a tengerek fenekén, napos hegyeken
és a ménkövert mezőkön szerte, szerte az egész világban.
A kék firmamentum¹ alatt most bitang vérben fürdenek az órák...
De mi már távol vagyunk mindentől. Ülünk a sötét bércaszárnyak alján:
szótlatlanul és teljesen, mint maga a megbontatlan anyag.
Tegnap még sírtunk s holnap, holnap talán a mi dolgunkat csodálja a század.
Igen! Mert a mi csúnya tömpe ujjainkból már zsendül a friss erő,
s holnap már áldomást tartunk az új falakon.
Holnap azbesztből, vasból és roppant gránitból életet dobunk a romokra
s félre az álomdekorációkkal! a holdvilággal! és az orfeumokkal!
Hatalmas felhőkarcolókat építünk majd és játéknak az Eiffel-torony mását.
Bazalt talpú hidakat. A terekre új mithoszokat zengő acélból
s a döglött sínekre üvöltő, tüzes lokomotívokat lökünk,
hogy ragyogjanak és fussák be a pályát, mint az ég szédületes meteorjai.
Új színeket keverünk s a tenger alá új kábeleket húzunk
és megejtjük az érett, pártalan asszonyokat, hogy új fajtát dajkáljon a föld
s örüljenek az új költők, akik az idők új arcát éneklik előttünk:
Rómában, Párisban, Moszkvában, Berlinben, Londonban és Budapesten.

1915

¹ Firmamentum: égbolt.

A ló meghal a madarak kirepülnek

Az idő nyertett akkor azaz papagájosan kinyitotta a szárnyait mondom széttárt vörös kapu szeretőmmel kinek fekete gyémántok voltak befalazva az arcába s 3 gyereket cepelt kétségbeesésében
a gyárkémények alatt ültünk
tudtuk holnap a görbe vonalak
ho zsup ho zsup
azt mondta elmész Kasikám és én elszáradok a pódiumokon s nádler úr mázsolmányaiban nyilván
nyilván
az úristen megfeledeznek a szépasszonyokról
már jött is a félkrisztus faszobrász
fiatal volt és gyalázatosan igazságszagú
holnap túl leszünk a magyar határon
hát igen hm igen
nyilván nyilván
a város rohant mellettünk
ide-oda forgott és néha fölgaskodott
láttam az apám kajla szalmakalapját amint úszkál a hóüveg fölött a patikától
a szentháromság-szoborig és vissza
valamikor az hitte az öreg 21 éves koromban káplán leszek az érsekújvári plébánián
de éppen 10 esztendővel előbb sporni úr lakatosműhelyében ettem a füstöt
az öreg már csak nagyon ritkán járt közénk haza
később az én szépen elgondolt jövőmet is beitta és kipisálta a sörrel
szerelmes lett egy öreg takarítónőbe
kihullott a haja s csak a cigányokkal barátkozott
1909 április 25
Párisba készültem gyalog a faszobrásszal
a kisváros ült a pocsolyában és harmonikázott
leveszem rólad a szárnyaimat ó szent Kristóf² te sohse leszel az apád fia
egy részeg ember krokodillkönyveket sirt az „Arany Oroszlán” szálló falának dülten
éreztem mindennek vége
keresztülszaladt rajtam egy vörös sánpár s a tornyokban harangoztak
galambok buk fenceztek a háztetők felett
jobban mondva galoppoztak a napkocsin
a ferenciek új harangja szinte énekelt már
aki aludni készül fényesítse ki az ólomrudakat
az órák fehér juhász kutyákon kísértének
éreztem mindennek vége
pálinkások és rövidárukereskedők becsukták boltjaikat
csak menj vissza barátocskám a gyerekeidhez
a kerekek többet nem fordultak visszafelé
az ember elhányja csikófogait és néz a semmibe ahol az élet beleharap a saját farkába

² Szent Kristóf: keresztyén vértanú, az utazók védőszentje.

a semmibe
ó dzsiramári
Ó lébli
ó BUm BUmm
a hajó pedig dőcögött velünk mint a terhes asszony s a hátunk mögött valaki összetolta
a kulisszákat
ez volt az első keresztbevágott nap az életemben
fáklyák lobogtak bennem és feneketlenségek
papagallum
ó fumigó
papagallum
a partokon húszas csoportokban vörösréz madarak kukorékoltak
a fákon akasztottak hintáztak s szintén kukorékoltak
csak néha a víz fenekéről néztek felénk az elkomorodott hullák
de mi 21 évesek voltunk
a faszobrásznak csúnya rózsaszínű szőrök kunkorodtak ki az állából
különben jól éltünk
csak éppen a gyomrunk átlója
hiába húztuk meg a srófokat az ökrök újra meg újra nekiindultak a tarlókon át
s a szemeinket néha már alig tudtuk levakarni a lányok bokáiról
ilyenkor mindig felkiáltottak belőlem a cintányérok
Bécsben 3 napig az utcán aludtunk
aztán véglegesen kicsavartuk magunkat önmagunkból
mi is az hogy civilizáció
az ember bekeni magát valami zománccal és irtózni kezd a tetvektől
mi is az hogy családi kapocs
az ember holmi selyemszalaggal meghosszabbítja a köldökszinórját
mi is az hogy istentisztelet
az ember félni kezd hogy ne kelljen félnie
mi talpunkra szögeztük az országutakat s a nap jött velünk az űrben arany mérföldlábakon
higgyétek el az elefánt nem nagyobb mint a bolha
a vörös nem vörösebb mint a fehér
s ha mégis mi azért mentünk
tovább kamaralógósz ha felállítjuk a mérleget úgyis mi húzzuk a rövidebbet
és ekkor kinyíltak a szemeink
és mélyek lettünk mint a fekete kutak a bányavidéken
és mentünk és mentünk
13 angyal járt előttünk
szintén gyalog
és énekeltek nekünk a fiatalságunkról
már tipikus csavargók voltunk jól megnevelt bolhákkal a hónunk alatt
szerettük az árokba hullott gyümölcsöt
a savanyútejet
és a zsidók hitközségi kasszáit
s jöttek felénk innen és onnan is a testvérek
a világ minden fajta nyelvével s csodálatosan téglabőrű ábrázatokkal
speciális szaga volt valamennyinek
s némelyiket legyalulták a kilométerek s némelyiknek még tejes volt a szája az anyja csecsetől

az utak fehér dunnákban heverték alattunk
a sürgönydrótok összerántották magukat és kabalákat írtak az égre
este láttuk amint az asszonyok lába között kinyíltak a virágok
de mi növényevők és asszonygyűlölők voltunk
és áthúztuk magunkat Passaun

Aachenen

Antwerpenen

a faszobrász lesoványodott mint a szálla s a szakálla egészen megvörösödött
nekem versek és hadsura erdők kezdtek nőni a fejemben
a fényfolyókon kétszer átúsztak előttünk a patkányok
nagy tutajokon amelyek nadrággombbal és madártojásokkal voltak kimintázva
postafiókokban vártak rám a szeretőm levelei
de tudtam az éjszakák a legtetvesebbek
ilyenkor tehát a verseimen dolgoztam akik úgy jöttek elő a fejemből mint valami
aranygyapjas birkák
semmi kétség ezek a leggyámoltalanabb állatok
de ha valaki füle mögé dugja a lábát
a redőnyök ijedten leszaladnak
ez a mi életünk
a vámőrök minden állomáson bélyegzőt ütnek a szívünkre
s mi csak úszunk tovább hajnal iránt
bizony okosabb lenne ha mindenki édesfagyökérrel vagy krumplicukorral kereskedne
összátok be a világot amiben éltek
nekünk könnyű naponta 50 kilométert megyünk belőle kifelé
alagutakban hegyek gerincén s a hallgatag német erdőben
érezzük a friss trágya szagát a földeken
a hegyek néha megfordulnak s a fák citeráznak a szélben
a fák alapjában véve teherbe esett lányok
de ha jobban megnézzük a határkövek is teherbe esett lányok
halkan beszélnek egymáshoz és azt mondják:
ha ő elmegy én öngyilkos leszek
tegnap egész nap pelenkákat szegtem arany fonállal
angyalkának keresztelem majd és gyémánt cseresznyét akasztok a fülébe
vagy egyszerűen csak ezt mondják:
a férfiak mind sánta kutyák
a hegyek már egészen fölénk hajolnak
az óriás kígyó pedig skrupulusok³ nélkül lenyeli a napot
még utóbb is költő lesz belőlem
csak jól felhúzni a kereplőket a legtöbb baj úgyis anna kisasszony szelességén múlik
tegnap két verset küldtem haza a független magyarországnak⁴
s megint visszaestünk Stuttgartba
ültünk a koldusok asztalánál lekváros lepényeket ettünk
s egy stájer paraszt szíve világított le a gerendákról
a szomszédház udvarán az ÚDV HADSEREGE⁵ misézett

³ Skrupulus: aggály, kétség.

⁴ Független Magyarország: lap, amely közölte Kassák verseit.

⁵ Üdvhadsereg: krisztusi tanokat terjesztő szervezet; az angol William Booth (1829–1912) alapította.

flóták és klarinétok visítottak a csillagok alatt
láttuk a sárga üvegbaglyokat, amint áthajolnak a fiatal anyák fölött
ó isten báránya ki elveszed a világ bűneit⁶
a faszobrászban megint cihelődni kezdett a félkrisztus és mindenáron beszélni akart
fogd be a csuszalesődet ordított föl a stájer paraszt
egészen orrunk alá tolt a szívét
látjátok 7 rozsdás törrel van keresztül szúrva
a szeretőm 7 hazugsága ez bennem testvérkéim
látjátok ezt a zöld karimát itt a jobb oldalán?
ez az én gazdám utolsó harapása rajta testvérkéim
26 esztendő vagyok s olyan tiszta volt az életem mint a reggeli harmat
télen egész nap a házunk előtt söpörgettem nyáron kövér gabonát arattam
hej haj de az ember sorsa olyan mint a
mindenkinek nyitva volt a szeme s a falak mögött láttuk amint a világ kifordítja szűrét
budapest-páris-berlin-kamcsatka-szentpétervár
a faszobrász részeg volt már s a szemeiből mint valami kanálisokból folydogált a szomorúság
a kiáltások egyre inkább a sarkok felé tartottak hogy elolthassák kanócaikat
esküdjetek meg hogy ezután csak a tiszta gatyamadzag varázshatalmában hisztek
szólaltam meg egész váratlanul
s láttam amint a hangom erre felé jön a szomszéd udvarból
én költő vagyok
tehát csak tudom
a lámpások azért égnek jól mert kétszer turatámó
és tele vannak petróleummal
szörnyen neki voltam keseredve szerettem volna valamit adni ezeknek a szegény
embereknek
de a csillagok már leléptek strázsáikról
a 13 angyal most nyilván kinyitott szájjal alszik a padlás-grádicson
uram-isten
a falakról vörös seregekben lefelé masíroznak a poloskák
mindenki sózza be az orrahegyét
íme milyen rövid az élet
de belőlünk mégiscsak kanmacskák lesznek a párisi tűzfalakon
tente baba hát tente
az ember elalszik
így lesznek a vertikálisokból horizontálisok
és viszont
az égből kiléptek a téntagyerekek
gyertek át velem a kerten
a folyó túlsó partján Mária altatgatja fiát
mindenki kattantsa be esze fölött a reteszeket
a padlón sárga tócsákban foszforeszkáltak az emlékeim
a sarkokban kinyíltak a hátizsákok és veszettül ugatni kezdtek
mint Mária a fiát
az egész kert az ölemben ringattam
és lejjebb

.....
⁶ A latin nyelvű miseszöveg fordítása.

íme itt vannak 11/2 márkáikkal a sameszek⁷
sóhajok üvegesednek
virágok virágzanak
ó hát itt vagy te is
én és te
rajtad
én
kösd csak rám a térdeidet
asszonykám
ezüst szalamander
papagáj
vitézkötés az életemen
gyümölcsfa
leszakított csillag
ó jaj ó jaj
mindenki csavartja meg az üveg dugókat
az órák kiléptek csillagkretreiceiből
s hosszú parafaorrukkal kelet felé fordultak az elefántok
az első hang amit hallottam egy gramofon ordítása volt a perifériákról
a faszobrász nem tudott fölkelni ezen a reggelen
meg fogok döglenni mondta meg fogok döglenni
a kolduskirálynő óriás mosogatódézsával állt a feje fölött
az órából kijött a csontfejű kakukk és alázatosan meghajolt
meg fogok döglenni sírta a faszobrász meg fogok döglenni
s mindenki látta a halált
amint kétszer végigment a szobán
de hát miért is mennél el testvérem
miért
a mezőkről még be sem terelted a nyáját
sárga hajadban meg sem gyújtottad a lámpákat
s a kígyók is mind alszanak a szemedben
ó ne törődj a csúnya kávéskannával ő megharapta a szolgáló köldökét
s most mind a ketten másállapotban fekszenek
meg fogok döglenni visította a faszobrász meg fogok döglenni
s a házak hosszú traktusban a templom felé hajoltak
egy kese csikó még betolta fejét az ablakon
és nyerített
ki veszi meg a kabátomat mondtam én is
5 korona senki többet 5 korona
s a hegyekről egyszerre lefelé kezdtek szaladni az utak
hát menni
megint menni
azóta sem láttam többé a szegény faszobrászt
pedig nagyon jó barátok voltunk s esténként úgy égett előttem a szakálla mint a csipkebokor

.....
⁷ Samesz (héber): templomszolga.

2 hétig egyedül vándoroltam
 szomorú voltam mint valami öreg számár s minden pocsolyánál megmostam a fejem
 emlékeimet szerettem volna kimosni a fejemből melyek szörnyen megüledtek
 és fekete zászlókat lobogtattak a partok felé
 hogy miféle partok felé azt nem tudom
 úgy éreztem valami rohanó folyó vagyok és partjaim vannak
 lesorvadttal pálmákkal és zöld békákkal
 mert akkor már költő voltam megoperálhatatlanul
 rendszeresen leveleztem a szeretőmmel
 s tudtam csak föl kellene hasítani a szügyemet és tiszta arany csurogna ki a szívemből
 csak ezek a belga parasztok ne lennének annyira piszkosak
 ezek a sovíniszta állatok még mit se tudnak a világ folyásáról
 hiába állok előttük
 egyik sem látja meg homlokomon a csillagot
 olyan voltam mint a 7 árva
 de ezért mégis itt értek bennem össze a görbe vonalak
 itt találkoztam össze szittyával aki zürichből jött és chilébe készült vallásalapítónak
 én komolyan hittem hogy lehet belőle valaki
 nagyon különösen voltak megkoszosodva a fülei
 kint hevertünk az antwerpeni rakodóparton s ő szónoklatot tartott a gyapotbálákhoz és
 rusznishordókhoz
 polgártársak énekelte polgártársak:
 a házinyulak a legszaporább tyúkok s a malmok patkányfogakat csempésznek a gabonába
 de azért örölnék is és ez nem hiába történik
 mitől félték gyámoltalanok
 igém virágokban lobogtak már a mezőkön
 dögöljenek meg akik elismerik a nyugvópontok szükségszerűségét
 reggel mi elindulunk a nap iránt isten csárdája felé
 szegény eszemben kinyíltak a liliomok
 hát igen reggel elindulunk isten csárdája felé
 krisztus könnyeit fogjuk inni a nádfödélű pajtában és szilvóriumot
 ó de minden jó ember sorsába belepottyan legalább egy krokodilus
 s ő aki a zürichi herbergből jött és chilébe készült vallásalapítónak
 ezen az éjszakán trippert⁸ kapott a rivoli utcai matróbordélyban
 a kártyatornyok hangtalanul összeomlottak
 kerítések nőttek föl körülöttünk mint ahogy az állatkertben látható
 egymásután még 21-szer az ég felé kiáltottam:
 latabagomár
 ó talatta⁹
 latabagomár és finfi
 a lemezek csak szakadatlanul forogtak
 le kellene fűrészelni a mesteremberek fekete kezeit
 az asztalosok minden csomót kilöknek a helyéből
 a lakatosok nem értenek a kattantyúk betevéséhez
 s egy napon ezért össze fog dűlni a ketrecünk

⁸ Tripper: fertőző nemibetegség.

⁹ Talatta (görög): tenger.

látjátok Izabella is elvesztette egyik kesztyűjét
ó hát ki is törődhetne velünk szerencsétlen háromszeműekkel
a házak fölött csörömpölve más tájak felé röptültek a madarak
szittyá az öltözőben felejtette az új vallás kulcsát
s az első napon hangosan sírt utána mint a gyerekek
aztán levazelinozta a füleit és elindultunk brüsszel felé gyalog mint akiket kiraboltak
mindenről lemondunk és tudtuk csak az idő ért meg minket
ő sohase fog bennünket kiejteni magából
este már a maison du peuple¹⁰ hosszú asztalainál ültünk s szívtuk a jó belga dohányt
láttuk amint vandervelde¹¹ átment a termen a szocialista titkárságba
más híres vezérek pedig a kassza előtt játszottak új francia kártyákkal
roppant gyűjtőmedencében a világ embercsuszpejza volt itt együtt
kék szemű oroszok kiket eljegyzett a forradalom
olajszagú hollandok
poroszkok
sovány hegyvidékiek
magyarok lehervadt bajusszal
garibaldi¹² patétikus rokonai
és mindenki itt volt akit megverték vagy akinek otthon nem volt elég kenyere
némelyek vállán new york felhőkarcolói virrasztottak
mások szeméből vörösen kikönyökölt a gyűlölet
nézzétek a világ legnagyobb lendületei futnak ki az állomásról
viharok zúgnak
telefondrótok moszkva szívéből visítanak
elvtársnő üljön a zongorához
pincérek átszaladnak rajtunk a fekete levessel
mozik előtt gyülekeznek a proletárok
a szövetkezet embere tízes csoportokban osztja ki a jegyeket
kutyák fõlszaladnak a repedt fogú falakon és énekelnek mint az öregasszonyok
valaki azt mondta le az oligarchiával
és egyszerre:
róma
páris
tiflisz¹³
stockholm
szamarkand¹⁴
s a ruhrvidéki bányák
halljátok-e a müncheni városháza harangocskáit?
florenben¹⁵ az apostolok vállán alusznak a galambok
mindenki tudta már nem lehet messze isten órája

.....
¹⁰ Ejtsd: mezon dö pupl; a nép háza (francia).

¹¹ Valdervelde (1866–1938): belga szocialista politikus.

¹² Giuseppe Garibaldi (1807–1882): az egységes Olaszországért harcoló szabadsághős.

¹³ Tiflisz: Tbiliszi orosz neve.

¹⁴ Szamarkand: üzég város.

¹⁵ Florenc: Firenze német neve, magyar helyesírással.

a fanatikuskok bőre érzékenyebb mint a szeizmográf¹⁶
 s mi valamennyien vakaródtunk
 elvtársnő üljön a zongorához
 föl
 föl
 ó ha most ide tudnám kapcsolni a szeretőm gyémántszeimeit
 a középső lámpa körül elhajóztak a szalamanderek
 szittyá már aludt a vörös tócsákban
 s most szép volt mint egy fiatal bulldog
 mi mindennel gazdagodhatna az ember egy óra alatt
 ha olyan okos lenne mint teszem egy fényképezőgép
 de az ember mindig be van csukva s bőre fölött észrevétlenül elszaladnak a világok
 éjfélkor az orosz gyűlésre mentünk a petit passage-ba¹⁷
 egy szőke tovaris¹⁸ beszélt még egészen gyerek
 lángok virágoztak ki a szájából s a kezei röpködtek mint vörös galambok
 hát igen mi rokonok vagyunk dosztojevszkij ördögöseivel
 mi leharaptuk magunknak a szentimentalizmus hetedik fejét
 és mindent le akarunk rombolni
 ó Oroszország te elátkozott föld
 ki látná gyámoltalan szenvedésedet ha a te csillaggal megjelölt fiaid nem látnák
 európa leköpi bennünk az ázsiait
 és mégis egyedül csak mi megyünk a hegyre fölfelé
 semmi kétség az asztrakháni péklány vagy a szentpétervári szajha
 egy napon meg fogja szülni az új krisztust
 oroszország a forradalom vörös tavaszával viselő
 de oroszország pusztáin még nem tudnak kifakadni a virágok
 de oroszország hasonló a megműveletlen földhöz
 segítsetek hát!
 testvérek
 európa hozzánk hasonló szerencsétlen fiai
 segítsetek segítsetek!
 s mi láttuk amint öreg sapkája alatt meggyulladt a feje
 valamennyien a tenyerébe ültünk
 hurrá Oroszország! éljen! zsviío!¹⁹ hurrá!
 az én hátamról ekkor leesett egy púp
 ablakokon kinyíltak a jégvirágok
 és szittyá akiből azsan provokatór²⁰ és rendőrkém lett később
 megcsókolta az orosz kabátját
 tiszta vagyok mint a gyermek
 mondta – ha tripperem nem lenne elmennék carszkoje szelóba²¹ hogy megölhessem a cárt
 ezen az éjszakán nem ittunk pálinkát

.....
¹⁶ Szeizmográf: a földkéreg rezgéseit rögzítő műszer.

¹⁷ Ejtst: pöti passzázs; brüsszeli utca neve.

¹⁸ Tovarís (orosz): elvtárs.

¹⁹ Zsviío (szerb): éljen!

²⁰ Francia kifejezés: beugrató titkos ügynök.

²¹ Carszkoje Szelo: a cári család nyári lakhelye Szentpétervár mellett.

megmostuk a lábunkat és nem gondoltunk szerelemre
 egy magyar nyomdász aki azóta 12 évet kapott lázadásért szerencsét vetett a szobalány
 kártyáiból
 és halkan és messzire hangzón énekeltünk
 végre hát végre
 eljött az idő s mi teljesek vagyunk mint a beojtott fák
 azt hittük márciusok arany lobogói seregnek fölöttünk
 a hattyúk fönt ültek a hintákon és két hangon nevettek
 az eduard téren föl akartam ajánlani magam a szegények asztalára
 de hajnalban eljöttek értünk a belga csendőrök
 még alig virradt
 a pisáló szobor előtt még nem álldogáltak a bedekkeres²² idegenek
 a piszkos utcák még azt hitték magukról hogy komolyan párisban fekszenek
 nevettek ránk a városháza arany cirádái
 s mi mentünk láncba vert kezekkel a szakadó kékségben
 lefelé a meredek lépcsőkön
 a krumplisütők megvasalt kályhái előtt
 kocsmák moslékjában
 a halkereskedések hajnali bűzéiben
 szegény csavargók kiket összecordázott a rend s most haldoklik bennük az isten
 a rue mouffetar-ban²³ kurvákkal találkoztunk
 boldog voltam
 nagyon örültem nekik hogy ilyen szépek a virradatban
 a ferdére meszelt szélben ferdére állt a kontyuk
 a nap gyémánt fátyol mögül kukucskál rájuk a tűzfalakról
 egész éjszaka virrasztottunk mint a szentek
 s most nyálaztam a cigarettájuk után
 ha csak megvakarhatnám a hátam nyöszörögte szittya ki nem régen még chilébe készült
 messiásnak
 valaki fehér ágytakarót lobogtatott egy balkonról
 a szőke gyerekorosra gondoltunk aki lángokból élt mint marinetti²⁴ futurista istene
 és szerette oroszországot jobban mint fiú az anyját
 most átdobják a belga határon s egy kék reggelen a kreml előtt felakasztják
 segítetek hát
 testvérek
 európa hozzánk hasonló szerencsétlen fiai
 segítetek! segítetek!
 én csak együgyű költő vagyok csak a hangomnak van éle
 mit ér ha valaki papírkarddal leszúrja a tumaromi boszorkányt
 12 napig ültünk az egérszagú toloncházban
 105-en voltunk egyetlen teremben
 nappal és éjjel
 éjjel és nappal
 éjjel az országutakra gondoltunk és poloskákat gyilkoltunk

²² Bedekker: útikalauz, útikönyv Karl Beedeker lipcsei kiadótulajdonos nevéből.

²³ Ejtsd: rü mofetar; brüsszeli utca neve.

²⁴ Filippo Tommaso Marinetti (1876–1944): olasz futurista költő.

reggel meleg vizet kaptunk délben hideg kását s egész nap imádkoznunk kellett érthetetlen
 belga imákat hangosan a szakállas őr után aki fönt ült egy magas pódiumon
 mint valami bálvány
 aztán sötétzöld vagonokban elvittek bennünket a francia határig
 uram isten hát mégis!
 uram isten
 jön páris
 akiről éneklő csodákat hallottam
 s akit még nem ismerek
 tudtam a franciáknak vörös kakas áll a címerükben
 tudtam a francia föld lánnyal és művészettel áldott
 zola²⁵ parasztjai ezüst gitárokon úsztak a hajnalban
 kék hulláit gyeptágyra fektette a szajna
 szittyá dunajecről²⁶ mesélt a magyar tanítóról
 aki most hegedűvirtuóz a chat noir-ban²⁷
 9 szeretője van ideges francia lányok akik csatalovak voltak a francia-német háborúban
 megnéztem a jegyzeteimet: 3004 krisztusképet láttam idáig
 9-féle tojást találtam a madárfészkekben
 lütichnél elhajtottam 2 tehenet
 tehát
 300 kilométerre voltam páristól
 s fejünk fölött mankón jártak a papagájok
 Ó PÁRIS!
 PÁRIS!
 ady andre látott téged meztelenül s a te véres romjaid fölött született meg guillaume
 apollinaire a szimultanista költő
 tisztán éreztük hogy zarándokszagunk van
 és mentünk
 naponta 60–70 kilométert
 és mentünk a vastorony árnyéka felé
 vegyétek meg a vízhólyagjainkat mondtuk az embereknek
 vegyétek meg jókarban tartott vízhólyagjainkat
 ha vékony túvel szűrjátok föl meg sem érzitek utána az égetés ízét
 a franciák azért mégis nagyon hasonlítanak a belgákhoz
 bajorországban laknak a legemberségesebb fajankók
 lehet hogy a jó malátasörtől ilyenek
 de az is lehet hogy bennük valóban spanyolviaszra ült a keresztény filozófia
 megduzzadt könnyzacskóinkat állandóan a nyakunkban hordtuk
 mint valami nehéz sós kolompokat
 napokig sehoh se kaptunk szállást
 ó hát miért is szült minket az anyánk ha nem tudott mindjárt házat is tojni a hátunkra?
 egy börtönőr aki különben suszter is volt
 12 órára bedugott bennünket a szalmába

²⁵ Émile Zola (1840–1902): francia író, a naturalizmus vezéralakja.

²⁶ Dunajec: Szlovákiában eredő folyó.

²⁷ Ejtsd: set noár; szó szerint: fekete macska; párizsi mulatóhely neve.

a sárka csövekből lándzsákkal fogókkal és valóságos orosz pikákkal vándoroltak felénk
a tetvek

ez azonban nem jelentett semmit

messze holdhíntákon aludtunk furulyaszóval

valaki állandóan azt énekelte felettünk:

TI AZ ÉN KÉT MUTATÓ UJJAIM VAGYTOK

s reggel feketekávét ittunk a suszterné szoknyája körül

azt mondta nagyon szép hajam van

s ha jobban megnéz egy igor nevű legényre hasonlítok

aki 20 év előtt a szajnába ölte magát miatta

a feketekávé paposan szétkólikázott a gyomrunkban s én megígértem

hogy párisból küldök neki képeslapot

két összefont kézzel és egy turbékoló galambbal

PÁRIS Ó PÁRIS mennyi szép ember ölte meg ott magát és ki tudja miért

és többé nem szakadt el tőlem a hangja

benne sírt a vármőrök sípjában

és nevetett páris elektromos kürtjeiben

ne vessz hát te számár

nem látod hogy az élet aranyfészkében ülsz

most PÁRIS ringat bennünket mondta szittyá egészen megfélekezve a tripperéről

egyszer már angyalvért fejtem itt a csillagokból

hozzáképest szódavíz volt az anyám teje

tűzd föl a szárnyaidat barátocskám

tűzd föl a szárnyaidat

holnap elmegyünk GRIZETTE-hez

holnap osztrigát fogunk enni a boulevard italien-en²⁸ és megnézzük a villanyos madarakat

holnap átmegyünk a tuillériákon²⁹

és a csillagbáron

hát igen

igen

nagyon szomorú voltam s éreztem beteg lábaimon hogyan nőnek a körmök

ó jaj

jaj

hozzám szakállasan és vakolatlan érnek el a csodák

$2 \times 2 = 4$

csipkebokor nyílik ki mindenütt

de a modern lovaknak vasból vannak a fogaik

s aki reggel elindul nem bizonyos hogy estére hazaérkezik

az a legboldogabb akinek kifordítható a bőre

mert ki is nézhetne túl önmagán

amit fölállítunk az föl van állítva

de amit fölállítunk az nem jelent semmit

a folyók hajlandók darabokra törni ha sietni akarnak

az urak nem tudnak két lábbal lépni mint a verebek

tudjuk hogy az asszony elhagyja a párját

²⁸ Ejtsd: bulvár italin; párizsi körút a Szajna jobb partján.

²⁹ Ejtsd: tüleriák; a párizsi királyi palota kertje.

a majmok megnézték hátuljukat goldmann úr tükreiben és teljesen boldogok
talán ha sakkozni tudnék
de én semmihez sem értek igazán
a levágott disznó dombjai ringlispielen ülnek a kirakatokban
én láttam párist és nem láttam semmit
szeretőm másállapotban várt rám az angyalföldi állomáson
anyámnak már egészen citromfeje lett a szegénységtől
nevetni akartam előttük de nagyon szégyelltem hogy két nadrág van rajtam gatyá nélkül
bizonyos hogy a költő vagy épít magának valamit amiben kedve telik
vagy bátran elmehet szivarvégszedőnek
vagy
vagy
madarak lenyelték a hangot
a fák azonban tovább énekelnek
ez már az öregség jele
de nem jelent semmit
én KASSÁK LAJOS vagyok
s fejünk fölött elröpül a nikkell számovár.

1921

Címnélküli versek

71

A mellékucskákból jöttem 11 barátommal földik voltunk s virszinia szivart szívunk hazai
szokásból
12 lányt kerestünk magunknak mikor megtaláltuk őket haragosan szétváltunk s mindnyájan
éreztek oldalunkon nővel nem élhetünk együtt suszterekkel szabókkal pincérekkel és
nagybajszú miniszteriumi tisztviselőkkel
a pálya kezdetén voltam
szeretsz kérdeztem a lánytól s vártam hogy mondjon valamit amitől ketté hasadnak a falak
az emeleti erkélyen állt alig értem fel a melléig
sokáig vártam az eredményre de hogy semmi különösebb nem történt vörös úszódresszbe
öltöztem és kimentem a tengerre
11 ember feküdt a parton 11 kiégett szivarral a ferde szájában
ti már itt vagytok
aludtak és nem feleltek
fehér madarak szálltak a víz fölött énekeltek és csőrükkel megsebeztek az alacsony felhőket.

1927

Őszi kép

Egy paraszt üti a lovát az útközépen
Csattog az ostor és állja a vén gebe
szeméből a bánat könnyei csurognak
és eltakarják előle a világot.

Vásárra indultak a kék hajnalórán
de hull és locsog az eső szakadatlan
mindketten érzik, vége már a szép napnak
hazavágnak, de hogy térjenek vissza így
ázott holmival és üres tarisznyával.

Ó, az ősz, a vak ég szemfedő felettük
s a népesség, ki velük indult, baktat tovább
nem is hallja már a zuhogó vizekben
a roskadó állat még egyszer felnyerít
Istennek igazságát kéri a földre.

1942

Novemberi kánkán

Kinyitottam az ablakot
és hallom
a vad északi szél
ordít.
Az utca fekete
pofájából tör elő
és ordítja
vérengző diadalát.

A megnyomorgatott fák
sírnak
leszakadt drótok
kaparják a falakat
gyors röptű
vörösésbarna
vércseszárnyak
az égen.

Itt az ideje
hogy a gyámoltalan lélek
térdre hulljon
és kiokádja
bűneit.

Az éjszaka
romhalmaza közt
gyáván megbújik a rabló

érzi hogy ebben a sötétségben
minden jel
láthatóvá válik
minden liliomtipró
átkozza magát
minden kereskedő
a csalások emlékéitől
szenved.

Mi értelme a tollnak és papírnak.
Ki mérte rám a büntetést
hogy torkom állandóan
tintával legyen tele
s hogy lássam a nyomorúságot
a hiábavaló vágyódást
a sápadt kétségbeesést.

Becsuknám az ablakot
a falakat legjobb szeretném
egészen magamra húzni
de íme
nem találok a kezem
valahol a szél fogai közt
morzsolódik.

Kiszolgáltattott
és elhagyott
vagyok
nagyon.

1958

Egy fényképem alá

Nem szeretek
tükörbe nézni
nem kívánom látni
mi épül
mi omladozik rajtam.

Fényképész barátom
rávett
álljak a gép elé.

Ez vagyok hát
amit a kép mutat
állapítom meg csodálkozón.

Egy ember
kegyetlenül megformált ember
furcsa kalappal
a fején.

80 éves.
Megtöretlen.
Igazi csavargóhoz
vadnyugati farmerhez
vagy a kiközösített
hívókhöz hasonló.

Valahol a világ végére került.
Mintha egyedül élne a földön
mintha nem is a földön élne.

Mély szemei
összezárt szája
mögé bújt.

Ez lennék én?
Istenemre mondom
ez vagyok.

1966